Alytaus miesto savivaldybės
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Alytaus m. savivaldybės 2025 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Alytus
2026 m.

Turinys

ĮVADAS 3
BENDROJI DALIS 4
Demografinė situacija 4
Socioekonominė situacija savivaldybėje 5
Sveikata savivaldybėje 6
2025 METŲ ALYTAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS 7
SPECIALIOJI DALIS 12
Geriausiai situaciją atspindinčių rodiklių apžvalga 12
Savivaldybės prioritetinių problemų analizė 13
1. Traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje skaičius 13
2. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 15
3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. (Nauji atvejai) 16
IŠVADOS 19
REKOMENDACIJOS 20

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsena Alytaus m. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenes sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt (toliau – VSS IS);
- Sveikatos statistika traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys stat.hi.lt;
- Alytaus miesto savivaldybės aplinkos monitoringas emonitoringas.eu;
- Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuro informacija.

BENDROJI DALIS

Demografinė situacija

Visuomenes sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis (VSS IS), Alytaus miesto savivaldybėje 2025 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 50 345 gyventojai (45,6 proc. – vyrų ir 54,4 proc. – moterų), kurie sudarė 1,74 proc. Lietuvos populiacijos (2 889 128 gyventojai).

Analizuojant 2025 m. duomenis pagal gyventojų skaičiaus pokytį 1 000 gyventojų, matyti, kad beveik visose savivaldybėse gyventojų skaičius mažėja – ne išimtis ir mūsų savivaldybė. Alytuje 2025 m. gyventojų skaičiaus pokytis sudarė -16,0 gyventojo 1 000 gyventojų. (-808 gyventojai). Lyginant su kitomis Alytaus apskrities savivaldybėmis, Alytaus miesto savivaldybės rodiklis pagal pokytį 1 000 gyventojų yra vidutinis: Druskininkų sav. – -12,2 gyv., Alytaus r. sav. – -13,1 gyv., Lazdijų r. sav. – -22,1 gyv., Varėnos r. sav. – -27,5 gyv.

Teigiamas gyventojų skaičiaus pokytis labiausiai matomas Klaipėdos raj., Palangos m. ir Kauno raj. savivaldybėse.

2025 m. Alytaus miesto gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė buvo 78,7 metai – tai daugiau nei Lietuvos vidurkis (77,9 m.) (1 pav.). Lyginant su kitomis Alytaus apskrities savivaldybėmis, Alytaus miestas pagal vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę užėmė antrą vietą: Druskininkų sav. – 79,8 m., Alytaus r. sav. – 75,0 m. Varėnos r. sav. – 74,4 m., Lazdijų r. sav. – 73,1 m.,

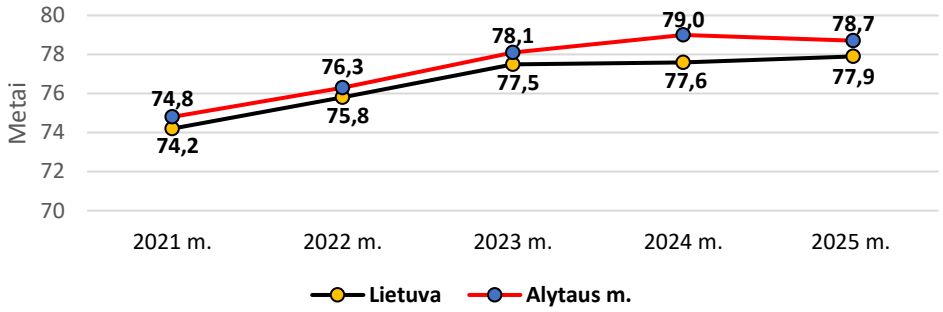

1 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė
(Šaltinis: VSS IS)

Natūrali gyventojų kaita – tai gimusiųjų ir mirusiųjų skaičiaus skirtumas. Lietuvos ir Alytaus miesto duomenys rodo, kad ši kaita išlieka neigiama (2 pav.). Lietuvoje 2025 m. gimusiųjų skaičius sumažėjo 1 444 kūdikiais (gimstamumo rodiklis – 6,1 gimusiojo 1 000 gyventojų) Alytaus mieste – -13 kūdikių (gimstamumo rodiklis – 4,7 gimusiojo 1 000 gyventojų). Lyginant su kitomis Alytaus apskrities savivaldybėmis, Alytaus m. sav. pagal gimstamumo rodiklį pasižymi vidutiniu lygiu: aukščiausias rodiklis fiksuotas Alytaus raj. sav. (5,4 gimusiojo 1 000 gyventojų.), žemiausias – Lazdijų r. sav. (3,6 gimusiojo 1 000 gyventojų.

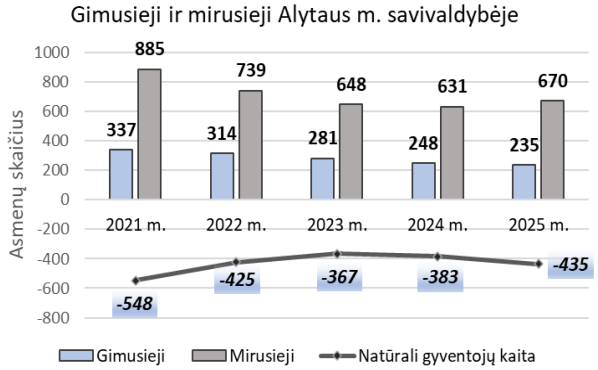

2 pav. Natūrali gyventojų kaita Alytaus m. 2021 – 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Alytaus mieste mirė – 39 gyventojais daugiau negu 2024 m. duomenimis (13,3 atvejo 1 000 gyventojų). Lietuvoje mirė 38 asmenimis daugiau (37 491 abs.sk.). Alytuje mirę asmenys sudarė 1,79 proc. visoje Lietuvoje mirusių asmenų.

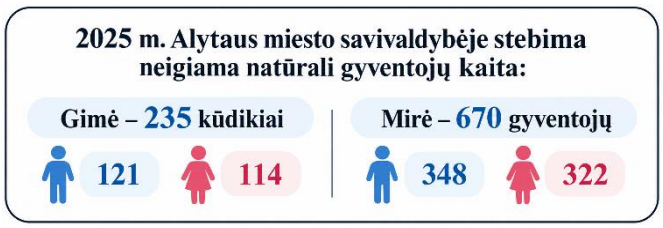

Pagal VSS IS duomenis, 2025 m. Alytaus mieste gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes išliko tolygus. Vaikų (0 –17 metų) sudarė – 14,2 proc., 18 – 44 m. asmenys – 29,2 proc., 45 – 64 m. amžiaus gyventojai – 30,3 proc. ir 65 metų bei vyresnių gyventojų sudarė – 26,2 proc. Alytaus miesto populiacijos (3 pav.).

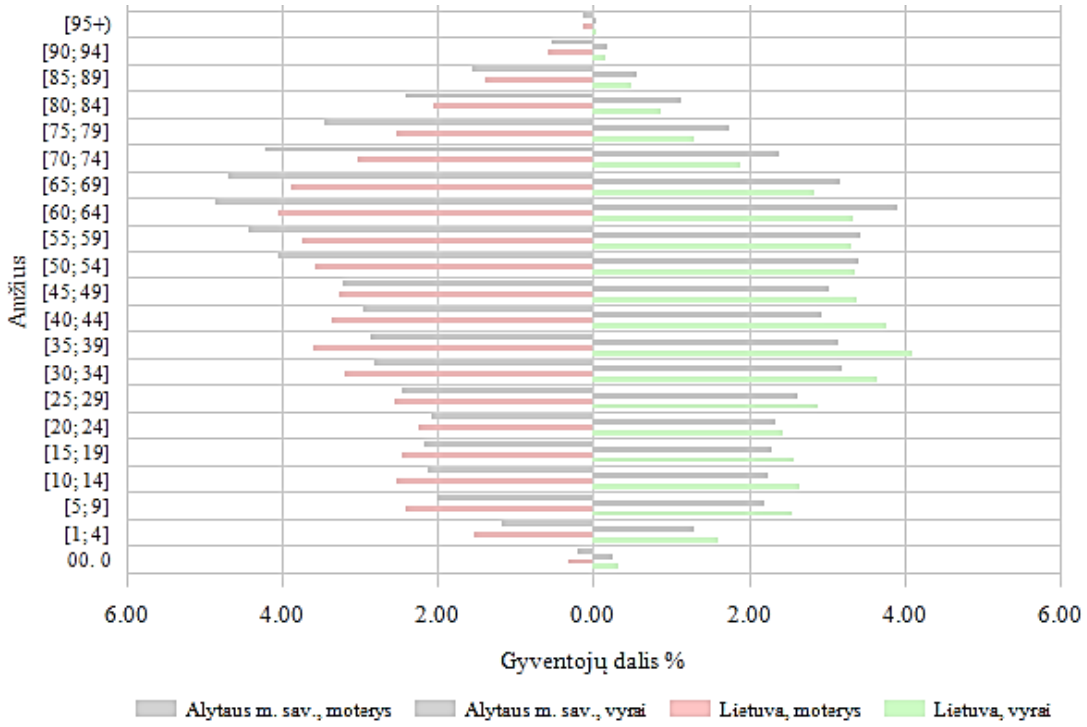

3 pav. Alytaus m. savivaldybės 2025 m. demografinis medis

Socioekonominė situacija savivaldybėje

2025 m. Alytaus miesto savivaldybės ilgalaikis nedarbo lygis sumažėjo ir siekė 1,6 proc. (2024 m. – 1,9 proc.) bei buvo lygus Lietuvos vidurkiui. Lietuvoje registruota 29 898 ilgalaikiai bedarbiai, iš jų 498 – Alytaus miesto savivaldybės gyventojai.

Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius kas metai mažėja. 2025 m. Alytaus miesto savivaldybėje mokyklos nelankė 210 mokyklinio amžiaus vaikų – 46 vaikais mažiau nei 2024 m. Tačiau rodiklis išliko didesnis už Lietuvos vidurkį (Alytaus m. sav. – 52,5 atvejo 1 000 gyventojų, Lietuva – 44,4 atvejo 1 000 gyventojų.)

Alytaus miesto savivaldybėje socialinės pašalpos gavėjų šeimų skaičius sumažėjo 36 šeimomis. Rodiklis savivaldybėje siekė – 17,1 atvejo 1 000 gyventojų ir buvo didesnis už Lietuvos vidurkį – 13,4 atvejo 1 000 gyventojų.

Sveikata savivaldybėje

Mirtingumo statistika rodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros veiksmingumą ir kokybę, sveikatos netolygumus bei sveikatos priežiūros prieinamumą. Standartizuoti mirtingumo rodikliai parodo mirtingumą pakoreguotą pagal gyventojų amžiaus struktūrą, todėl leidžia objektyviai palyginti skirtingas savivaldybes.

2025 m. Alytaus miesto savivaldybė užėmė 8 vietą Lietuvoje pagal mažiausią mirtingumą (4 pav.). Stebint standartizuoto mirtingumo rodiklio duomenis per pastaruosius penkerius metus, Lietuvoje ir Alytaus miesto savivaldybėje fiksuojama mažėjanti mirtingumo tendencija (5 pav.).

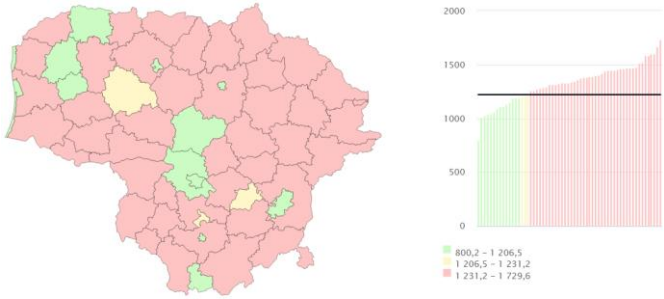

4 pav. Standartizuotas mirtingumas Lietuvos savivaldybėse 100 000 gyv., 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

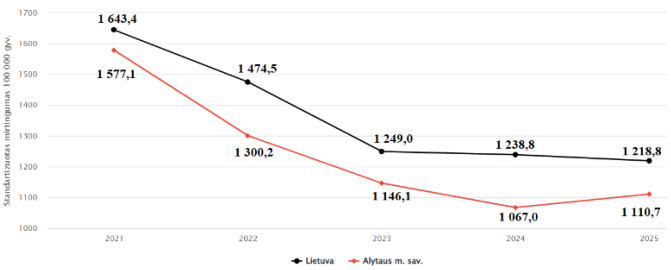

5 pav. Standartizuotas mirtingumas Lietuvoje/Alytaus m. 100 000 gyv., 2021-2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Alytaus miesto savivaldybėje kaip ir visoje Lietuvoje bendrasis gyventojų mirtingumas atsižvelgiant į mirties priežastis 2025 m. yra panašios (6 pav.). Alytaus m. daugiausiai t. y. 46 proc. visų mirčių buvo nuo kraujotakos sistemos ligų – 517,5 atvejo 100 000 gyventojų (308 atv.) ir 21,6 proc. mirčių nuo piktybinių navikų 221,8 atvejo 100 000 gyventojų (145 atv.).

Stebint 2025 m. ligotumo statistiką pagal pagrindines ligų grupes, Alytaus miesto savivaldybės ligotumas atitinka Lietuvos bendrą tendenciją (7 pav.). Daugiausiai užregistruotų susirgimų yra kvėpavimo sistemos ligomis ir endokrininės sistemos ligomis.

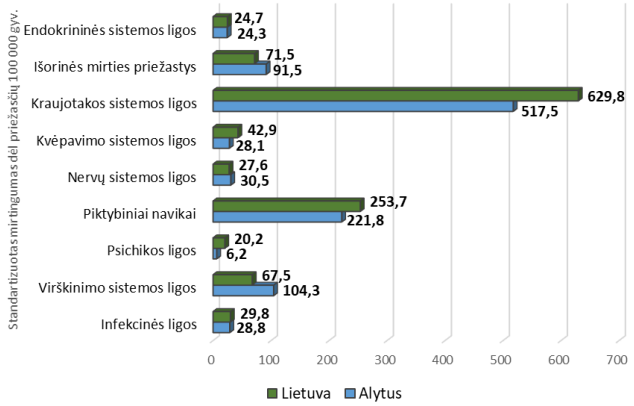

6 pav. Standartizuotas mirtingumas pagal pagrindines mirties priežastis 100 000 gyv., Lietuvoje ir Alytaus m. 2025m.
(Šaltinis: VSS IS)

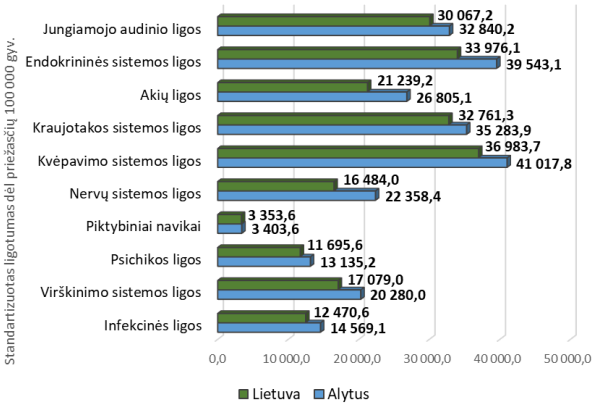

7 pav. Standartizuotas ligotumas pagal pagrindines ligų grupes 100 000 gyv., Lietuvoje ir Alytaus m. 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

2025 METŲ ALYTAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos, trečiajame stulpelyje – Alytaus miesto savivaldybės rodiklis 2025 m., ketvirtajame stulpelyje savivaldybės absoliutus skaičius, penktajame – savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, šeštajame – savivaldybės santykis su Lietuva, septintajame – rodiklio reikšmė Lietuvoje, aštuntajame – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, devintame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės rodiklio vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), dešimtame – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

Tendencija: *Nekinta,* *Didėja ,* *Mažėja.* *SMR – standartizuotas mirtingumo santykis*
(Skaičiuojama pastariesiems penkiems metams nuo analizuojamų metų)

1 lentelė. *Alytaus miesto savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis, 2025 m.*

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	→	78.7	79	78.6	1.01	77.9	71.4		83.8
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	↑	79.3	230	76.8	1.04	76.3	93.8		67.9
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	↑	33.8	17	22.9	1.87	18.1	71.3		0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	↑	31.4	17	21.1	1.82	17.3	72.0		0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	↓	21.8	11	37.9	0.55	39.5	84.8		6.7
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	↓	52.5	210	61.1	1.18	44.4	170.1		22.1
Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyventojų	↑	17.1	859	17.2	1.28	13.4	43.0		0.7
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	↓	1.6	498	1.7	1.00	1.6	3.8		0.3
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↑	-16.0	-808	-13.1	14.55	-1.1	-34.9		34.0
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↑	99.3	50	88.2	1.31	75.7	186.1		33.8
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	→	91.5	50	82.6	1.28	71.5	168.1		30.0
Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų	→	24.4	1226	24.5	1.26	19.3	37.2		5.1
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	15.9	8	19.0	0.85	18.7	109.0		0.0
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	19.9	10	22.2	0.93	21.3	109.0		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑	2.3	7	1.3	2.56	0.9	3.1		0.0

Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↑	143.1	189	124.1	1.06	135.0	189.6		77.6
Asmenų, pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis, sk. 10 000 gyv.	↑	69.7	215	61.5	0.98	70.8	128.2		49.7
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A09) 10 000 gyventojų (NVSC duom.)	↑	99.5	501	81.1	0.58	170.7	301.0		4.6
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	7.9	4	6.5	2.19	3.6	28.9	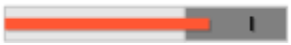	0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	7.0	4	6.0	2.06	3.4	38.1	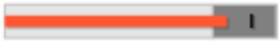	0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	11.9	6	17.0	0.82	14.5	52.4		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	10.4	6	15.7	0.76	13.6	33.8		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	4.6	0.00	5.3	44.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	4.7	0.00	5.0	37.3		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	0.7	0.00	1.2	15.1		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↑	7.7	39	6.5	1.38	5.6	10.1		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Oro teršalų (KD2,5 ir/arba, 10 ir/arba azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)		$KD_{2,5}$ – 7.55 KD_{10} – 13.37 NO_2 – 5.95	- - -		- - -	13.0 21.0 32.0	Pastaba: duomenys imti „Alytaus miesto savivaldybės aplinkos monitoringas 2023–2028 m. Programos 2025 ataskaita“	4,3 12.0 6.2
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	11.9	6	5.9	3.22	3.7	20.8		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	13.4	6	6.6	3.72	3.6	24.4	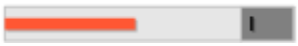	0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	73.5	37	71.2	3.15	23.3	107.1		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	63.8	37	61.4	2.94	21.7	91.0		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↓	229.9	50345	233.6	1.15	199.9	77.6		697.2
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	↓	263.6	50345	276.2	1.42	185.8	43.8		417.2
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	158.9	80	147.7	1.64	96.8	466.2		14.2
Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų	↓	1.4	1	0.9	0.40	3.5	55.4		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	→	34.8	64	32.1	1.01	34.3	0.0	Savivaldybės rodiklio 2020 – 2025 m. duomenys neįtraukti į Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinę sistemą. Duomenys gauti HI excel.	76.7
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↑	22.8	1142	23.0	1.17	19.5	40.8		8.7
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↑	2.6	112	2.6	1.44	1.8	3.7		0.9

4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	↓	2.1	423	2.1	1.23	1.7	1.2	Savivaldybės rodiklio 2020 – 2025 m. duomenys neįtraukti į Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinę sistemą. Duomenys gauti HI excel.	3.6
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	↑	5.6	28	5.4	0.70	7.9	2.9	Savivaldybės rodiklio 2020 – 2025 m. duomenys neįtraukti į Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinę sistemą. Duomenys gauti HI excel.	12.2
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	10.8	541956	10.5	1.13	9.6	4.8		12.1
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19, atsparumas vaistams) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	4.0	2	2.0	1.14	3.5	14.5		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19, atsparumas vaistams) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	4.0	2	1.3	1.54	2.6	14.5		0.0
Serg. ŽIV ir jo sukeltomis ligomis 10 000 gyv. (NVSC duomenys)	→	0.6	3	1.0	1.00	0.6	1.4		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↓	0.0	0	3.9	0.00	3.2	17.5		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	93.9	246	92.5	1.10	85.4	50.0		96.1
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	96.4	239	93.7	1.11	86.7	0.0		96.8
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	→	24.8	1508	24.2	1.02	24.2	5.7		31.8
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↑	1.5	1	2.5	1.25	1.2	9.5		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	611.8	308	595.9	0.92	665.7	1265.0		332.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	517.5	308	524.6	0.82	629.8	883.7		408.8
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	288.0	145	282.9	1.05	274.9	457.9		133.0
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	221.8	145	228.6	0.87	253.7	426.6		143.0
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	137.1	69	133.3	0.98	140.2	409.2		0.0
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	115.0	69	117.6	0.87	131.8	323.0		0.0
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	89.0	448	87.6	1.31	68.1	144.6		26.6
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↑	58.6	7575	61.9	1.06	55.5	27.1		66.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	87.8	10566	85.0	1.15	76.2	37.0		92.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	55.5	10814	54.8	0.95	58.4	31.2		70.7
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	↓	38.8	5698	41.9	1.11	34.9	16.2		50.1

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis[1], matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje didesni už Lietuvos vidurkį, išsiskiria į geresnę pusę *bandymas žudytis skaičius* rodiklis ir *ilgalaikio nedarbo lygis*.

1.2. Uždavinio **„sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje palankiai išsiskyrė mažesni *sergamumo tuberkulioze* rodikliai, tačiau nepalankiai – didesni *mirtingumo nuo išorinių priežasčių ir* p*olicijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje skaičius* rodikliai.

2.1. Uždavinio **„kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“** rodikliai geresni arba lygūs Lietuvos vidurkiui, tik labiau išsiskiria *asmenų žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe* rodiklis kuris yra didesnis už šalies vidurkį.

2.2. Uždavinio **„kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje buvo nevienodi. *Mirtingumas nuo nukritimo* rodiklis buvo mažesnis už Lietuvos vidurkį, tačiau *mirtingumas nuo paskendimo* – didesnis.

2.3. Uždavinio **„mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje iš dalies buvo palankūs – 2025 m. neužregistruota *mirčių transporto įvykiuose*. Tačiau *traumų dėl transporto įvykių* rodiklis buvo didesnis už Lietuvos vidurkį.

2.4. Uždavinio **„mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą“** rodikliai rodo, kad 2025 m. Alytaus mieste stebėtų *oro teršalų vidutinės metinės koncentracijos* neviršijo ribų.

3.1. Uždavinio **„sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje yra nevienodi. *Mirtingumo nuo narkotikų ir alkoholio sąlygotų priežasčių* bei *nusikalstamų veikų, susijusių su narkotikais*, rodikliai yra didesni už šalies vidurkį. Tuo tarpu 2025 m. palankesnė situacija stebima vertinant *gyventojų skaičių, tenkantį vienai tabako ir vienai alkoholio licencijai, bei vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis,* rodiklius.

3.2. Uždavinio **„skatinti sveikos mitybos įpročius“** rodiklis *kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis* buvo lygi Lietuvos vidurkiui.

4.1. Uždavinio **„užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“** rodikliai buvo didesni už Lietuvos vidurkį.

4.2. Uždavinio **„plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“** rodikliai buvo geresni arba labai panašūs Lietuvos vidurkiui, nepalankiai išsiskyrė tik *šeimos gydytojų skaičius* rodiklis.

4.3. Uždavinio **„gerinti motinos ir vaiko sveikatą“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje daugeliu atvejų buvo palankūs – *kūdikių mirčių* neužregistruota, o *vaikų skiepijimo apimtys* buvo didesnės už Lietuvos vidurkį. Tačiau *paauglių gimdymų* rodiklis buvo šiek tiek didesnis.

4.4. Uždavinio **„stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje daugeliu atvejų buvo palankūs – *standartizuoto mirtingumo nuo pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų* rodikliai buvo mažesni už Lietuvos vidurkį, o dalyvavimas daugelyje prevencinių programų – didesnis. Nepalankiai išsiskyrė didesnis *sergamumas II tipo cukriniu diabetu* rodiklis.

[1] Aprašomi tik uždaviniai, turintys bent vieną jį atspindintį rodiklį.

Remiantis 1 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

23 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona), (2024 m. – 26 rodikliai):

- ☑ Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų;
- ☑ Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.;
- ☑ Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys);
- ☑ Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.;
- ☑ Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.
- ☑ Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.;
- ☑ Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.
- ☑ Oro teršalų (KD2,5 ir/arba, 10 ir/arba azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)
- ☑ Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai;
- ☑ Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai;
- ☑ Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų
- ☑ Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.
- ☑ Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.;
- ☑ Kūdikių mirtingumas 1 000 gyvų gimusių;
- ☑ 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %;
- ☑ 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %;
- ☑ Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);
- ☑ Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.;
- ☑ Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.;
- ☑ Mirtingumas. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;
- ☑ Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje;
- ☑ Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje;
- ☑ Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje.

18 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona), (2024 m. – 22 rodikliai):

- ☒ Išvengiamas mirtingumas, proc. pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą;
- ☒ Mirtingumas dėl savižudybių rodiklis(X60-X84) 100 000 gyv.;
- ☒ Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyv.
- ☒ Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.;
- ☒ Mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.;
- ☒ Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyv.
- ☒ Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
- ☒ Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.
- ☒ Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.;
- ☒ Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) 10 000 gyv.
- ☒ Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- ☒ Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- ☒ Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.;
- ☒ Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.
- ☒ IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.
- ☒ Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.
- ☒ Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- ☒ Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.

7 rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona),
(2024 m.– 2 rodikliai)

SPECIALIOJI DALIS

Geriausiai situaciją atspindinčių rodiklių apžvalga

2025 m. Alytaus m. savivaldybės geriausiai situaciją atspindinčių rodiklių sąrašas išlieka ganėtinai ilgas – 63 proc. rodiklių yra geresni arba lygūs Lietuvos vidurkiui (2024 m. – 56 proc.).

Vakcinacija

Yra daugybė ligų, nuo kurių vienintelė ir efektyviausia apsaugos priemonė yra vakcina. Taip apsaugomas ne tik kiekvienas žmogus, bet ir sukuriama saugi aplinka visuomenei – kolektyvinis imunitetas. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, gerais vakcinacijos rodikliais laikoma, kai paskiepytų asmenų skaičius šalyje ir jos regionuose siekia ne mažiau kaip 90–95 proc.

2025 m. Alytaus miesto savivaldybė pagal 2 m. vaikų MMR (tymų, epideminio parotito, raudonukės) ir 1 m. vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito bei Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtis patenka į geriausių savivaldybių grupę (žaliąją zoną).

Skiepijimų apimtys čia – vienos didžiausių šalyje: MMR vakcina Alytaus miesto savivaldybės vaikų paskiepyta 93,9 % 2 m. vaikų (Lietuvos vidurkis – 85,4 %), o DTP3+IPV+Hib – 96,4 % 1 m. vaikų (Lietuvos vidurkis – 86,7 %).

Prevencinės programos

Alytaus miesto savivaldybėje kitų prevencinių programų vykdymas yra vienas iš geriausių tarp šalies savivaldybių:

58,6 proc. tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje, dalyvavo atrankinės mamografinės patikrose dėl krūties vėžio programoje (Lietuvos vidurkis – 55,5 proc.), Alytaus m. savivaldybė yra dešimta pagal aktyviausius programoje šalies mastu.

87,8 proc. tikslinės populiacijos dalis, 3 metų bėgyje dalyvavo gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje (Lietuvos vidurkis – 76,2 proc.), Alytaus m. savivaldybė yra antra pagal aktyviausius programoje šalies mastu.

ŠKL – širdies ir kraujagyslių ligų prevencinė programa skirta vyrams nuo 40 iki 54 metų (imtinai) ir moterims nuo 50 iki 64 metų (imtinai), kuriems kartą per 1 metus šeimos gydytojas nustato rizikos veiksnius. ŠKL programoje Alytaus miesto savivaldybėje dalyvavo 38,8 proc. gyventojų kurie patenka į programos imtį. Alytaus m. sav. rodiklis jau daugelį metų patenka į žalią zoną, nes yra didesnis už šalies vidurkį (Lietuvos vidurkis – 34,9 proc.).

Džiugu pastebėti, kad 2025 m. transporto įvykiuose nežuvo nei vienas Alytaus miesto gyventojas. Alytaus mieste didelis dėmesys skiriamas saugios ir patogios gatvių infrastruktūros kūrimui bei gerinimui, siekiant užtikrinti kuo didesnį visų eismo dalyvių saugumą.

Teigiami pokyčiai stebimi ir vertinant ankstesniais metais išskirtus prioritetinius rodiklius, kuriems buvo skirta detalesnė analizė. Naujausi duomenys rodo, kad šie rodikliai priartėjo prie Lietuvos vidurkio arba tapo geresni. Sumažėjo sergamumas tuberkulioze, padaugėjo vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis bei sumažėjo mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių, nors šis rodiklis išliko didesnis už šalies vidurkį. Šie pokyčiai rodo palankias analizuojamų rodiklių kitimo tendencijas.

Savivaldybės prioritetinių problemų analizė

Alytaus miesto savivaldybės 2025 m. visuomenės sveikatos stebėsenos profilio rodiklių aptarimu, iš jų detalesnei analizei ir interpretavimui, kaip prioritetinės probleminės sritys, pasirinkti šie rodikliai:

1. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;
2. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. (Nauji atvejai).

1. Traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje skaičius

Vyresniame amžiuje didėja kritimų ir jų sukeltų traumų rizika. Kritimai yra viena dažniausių 65 metų ir vyresnių asmenų traumų priežasčių, galinti turėti reikšmingų pasekmių sveikatai, savarankiškumui ir gyvenimo kokybei. Dėl kritimų patiriami įvairaus sunkumo sužalojimai – sumušimai, patempimai, lūžiai ir kitos traumos, dėl kurių gali prireikti ambulatorinio ar stacionarinio gydymo. Kritimų rizikai įtakos gali turėti su amžiumi susiję fizinės būklės pokyčiai, pusiausvyros ir judėjimo sutrikimai, lėtinės ligos, vartojami vaistai bei aplinkos veiksniai. Todėl kritimų ir jų sukeliamų traumų prevencija yra svarbi sveiko ir aktyvaus senėjimo dalis.

2025 m. Lietuvoje stacionarinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir priėmimo skyriuose užregistruoti 8 263 susižalojimų atvejai dėl nukritimų tarp 65 metų ir vyresnių gyventojų (Lietuvos rodiklis – 135,0 atvejai 10 000 gyv.). Pagal šį rodiklį Alytaus miesto savivaldybė kartu su dar 20 šalies savivaldybių pateko į raudonąją zoną, rodančią blogesnę situaciją lyginant su Lietuvos vidurkiu (8 pav.).

Stebint duomenis 10 000 gyv. daugiausiai traumų registruota Rietavo, Biržų raj. ir Joniškio raj. savivaldybėse.

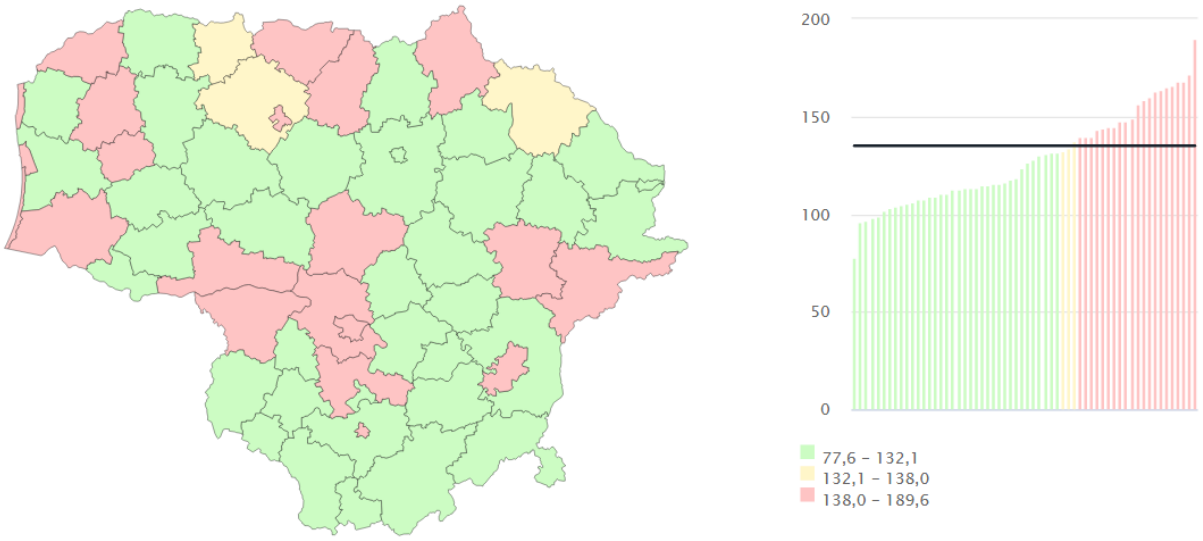

8 pav. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv. 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Analizuojant Traumų dėl nukritimų rodiklį ir stebint VSS IS duomenis, Alytaus mieste per paskutinius penkis metus rodiklis kas metai didėja ir 2025 m. rodiklis viršija šalies vidurkį (Alytaus m. sav. – 143,1 atvejis 10 000 gyv.) (9 pav.).

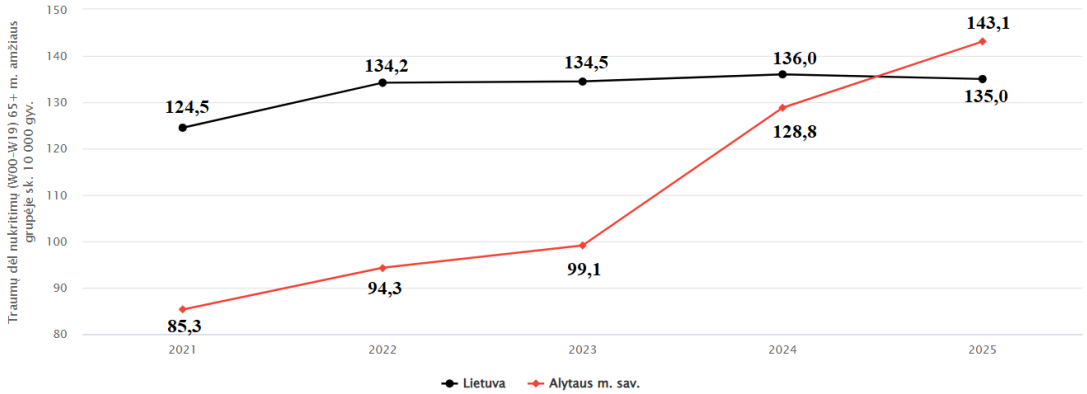

9 pav. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2021 – 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Analizuojant Alytaus miesto savivaldybės gyventojų nukritimų skaičių pagal amžiaus grupes, matyti, kad daugiausia nukritimų registruojama tarp 65 m. ir vyresnių gyventojų (2 lentelė). Šioje amžiaus grupėje nukritimų skaičius išlieka aukštas ir analizuojamu laikotarpiu didėjo – nuo 102 iki 189 atvejų. 2025 m. būtent 65 m. ir vyresnių grupėje užregistruotas didžiausias nukritimų skaičius – 189 atvejai iš kurių 133 moterys ir 56 vyrai.

2 lentelė *Alytaus m. savivaldybės gyventojų nukritimų skaičius pagal amžiaus grupes, 2021-2025 m.*
(Šaltinis: Sveikatos statistika traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys)

Amžiaus grupė	Nukritimų skaičius				
	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
0 – 17 m.	47	49	48	73	93
18 – 44 m.	55	61	69	74	82
45 – 64 m.	86	100	89	109	114
65 m. ir daugiau	102	114	123	165	189

Analizuojant 65 m. ir vyresnių Alytaus miesto gyventojų, gydytų stacionare nuo traumų duomenis, 2025 m. daugiausia registruota klubų ir kojų sužalojimų – 77 atvejai. Taip pat dažni buvo pečių lanko ir rankos sužalojimai – 39 atvejai bei pilvo, juosmens, stuburo juosmeninės dalies ir dubens sužalojimai – 34 atvejai (3 lentelė). Duomenys rodo vyresnio amžiaus gyventojų traumų prevencijos, ypač nukritimų prevencijos, svarbą.

3 lentelė *65 m. ir vyresnių Alytaus miesto savivaldybės gyventojų sužalojimai ir išorinių poveikių padariniai 2025 m.*
(Šaltinis: Sveikatos statistika traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys)

Sužalojimo pavadinimas	Nukritimų skaičius
Galvos sužalojimai, iš jų:	17
Kaukolės ar veido lūžiai	1
Kaklo ir krūtinės ląstos sužalojimai, iš jų:	18
Kaklo, šonkaulių, krūtinkaulio, krūtininės stuburo dalies lūžiai	16
Pečių lanko ir rankos sužalojimai, iš jų:	39
Pečių lanko ir rankos lūžiai	35
Pilvo, juosmens, stuburo juosmeninės dalies ir dubens sužalojimai, iš jų:	34
Juosmeninės stuburo dalies ir dubens lūžiai	32
Klubų ir kojų sužalojimai, iš jų:	77
Klubų ir kojų lūžiai	71
Kiti ir nepatikslinti išorinių poveikių padariniai	4

Siekiant mažinti vyresnio amžiaus gyventojų kritimų ir jų sukeliamų traumų riziką, Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras vykdo fizinio aktyvumo veiklas, orientuotas į 65 metų ir vyresnių asmenų fizinės būklės stiprinimą. Biuro organizuojamose mankštose reguliariai, du kartus per savaitę, sportavo 80 vyresnio amžiaus gyventojų. Mankštų metu daug dėmesio skiriama pusiausvyros, koordinacijos, raumenų jėgos ir judesių stabilumo gerinimui.

Ateityje į fizinio aktyvumo veiklas įsitrauks dar daugiau 65 m. ir vyresnių gyventojų, nes mankštas ir treniruotes senjorams pradėjo organizuoti Alytaus sporto centras ir keli Alytaus miesto sporto klubai.

Reguliarus fizinis aktyvumas ir šių fizinių gebėjimų stiprinimas yra svarbios kritimų prevencijos priemonės, padedančios vyresnio amžiaus žmonėms kuo ilgiau išlikti fiziškai aktyviems ir savarankiškiems.

2. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių

Alkoholio vartojimas yra viena iš pagrindinių visuomenės sveikatos problemų, nes jis tiesiogiai prisideda prie ankstyvo mirtingumo ir daugybės ligų atsiradimo. Per didelis ir ilgalaikis alkoholio vartojimas sukelia kepenų, širdies ir kitų organų pažeidimus, didina traumų, nelaimingų atsitikimų bei smurto riziką. Dėl to alkoholis tampa ne tik individualia, bet ir visuomenine problema, daranti įtaką šeimai, artimiesiems ir visai bendruomenei.

2025 m. Lietuvoje nuo alkoholio sąlygotų priežasčių mirė 672 gyventojai. Alytaus miesto savivaldybė kartu su kitomis 27 savivaldybėmis patenka į raudonąją zoną, nes standartizuotas rodiklis didesnis už Lietuvos vidurkį (21,7 mirusiųjų 100 000 gyv.).

Stebint duomenis 100 000 gyv. didžiausias standartizuotas mirtingumas registruotas Alytaus raj., Lazdijų raj., ir Alytaus m. savivaldybėse (10 pav.).

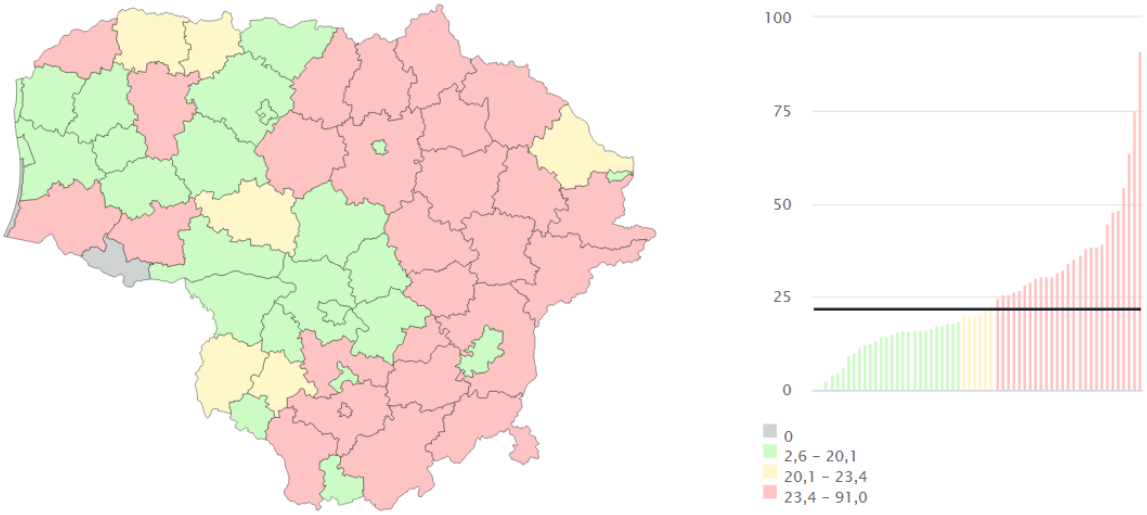

10 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Analizuojant standartizuoto mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklį ir stebint VSS IS duomenis, Alytaus mieste per paskutinius penkis metus rodiklis didžiausias buvo 2024 m. (68,7 atvejo 100 000 gyv.) (11 pav.). 2025 m. užregistruota 37 mirties atvejai, tai yra 12 moterų ir 25 vyrai (26 darbingo amžiaus gyventojai ir 11 senjorų).

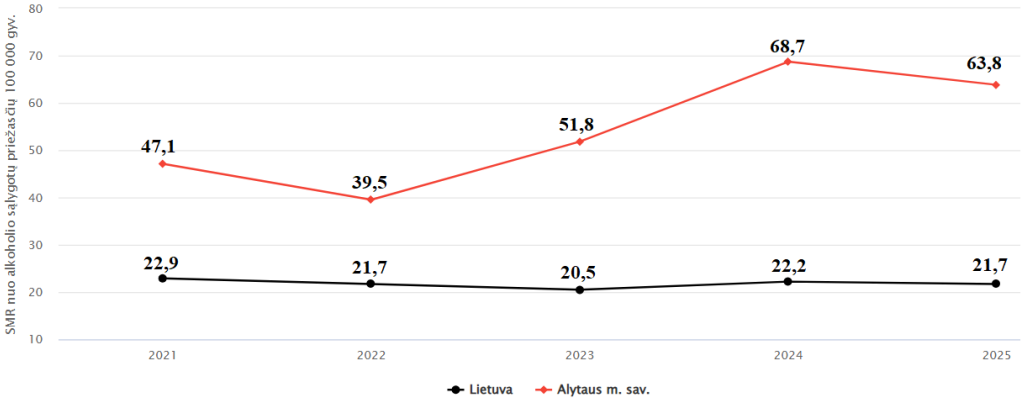

11 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2021 – 2025 m.
Šaltinis: VSS IS)

Remiantis Sveikatos statistikos portalo duomenimis, visą 2021 – 2025 m. laikotarpį dažniausia su alkoholio vartojimu susijusi Alytaus miesto gyventojų mirties priežastis buvo alkoholinė kepenų liga (K70). 2025 m. nuo šios ligos mirė 32 gyventojai – vienu daugiau nei 2024 m. (4 lentelė).

4 lentelė. *Alytaus miesto savivaldybėje mirusiųjų skaičius dėl priežasčių susijusių su alkoholio vartojimu 2021–2025 m.*
(Šaltinis: Sveikatos statistika traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys)

Mirties priežastis	Mirčių skaičius				
	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Psichikos elgesio sutrikimai (F10)	1		1		
Nervų sistemos degeneracija, sukelta alkoholio (G31.2)	1	1	1	2	
Alkoholinė polineuropatija (G62.1)		2			
Alkoholinė kardiomiopatija (I42.6)	1	2	5	2	2
Alkoholinė kepenų liga (K70)	23	14	23	31	32
Lėtinis alkoholinis pankreatitas (K86.0)	1				1
Alkoholinis apsinuodijimas alkoholiu (X45)		3	1	5	2
Kita priežastis	1	1		1	
VISO:	**28**	**23**	**31**	**41**	**37**

5 lentelėje pateikti Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento duomenys apie Alytaus miesto savivaldybėje išduotų ir galiojančių licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais skaičių bei alkoholinių gėrimų prieinamumą, atsižvelgiant į gyventojų skaičių, tenkantį vienai licencijai. Stebint duomenis matyti, kad išduotų licencijų skaičius kas metai didėja.

5 lentelė. *Alytaus miesto savivaldybėje galiojančių licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais skaičius 2021–2025 m.*
(Šaltinis: VSS IS)

Metai	Licencijų skaičius Alytuje	Gyventojų skaičius tenkantis 1 alkoholio licencijai
2021 m.	151	346,1
2022 m.	163	318,2
2023 m.	178	290,1
2024 m.	185	275,9
2025 m.	191	263,6

Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras 2025 m. teikė priklausomybių konsultanto paslaugas, kuriomis pasinaudojo 151 gyventojas. Per metus suteikta 501 valandos konsultacijų. Paslaugos skirtos padėti žmonėms, susiduriantiems su priklausomybėmis ar žalingu alkoholio vartojimu, bei jų artimiesiems.

Į visuomenės sveikatos biurą taip pat kreipėsi tėvai ir globėjai dėl 12–18 metų amžiaus vaikų, eksperimentuojančių su psichoaktyviosiomis medžiagomis. Šie jaunuoliai buvo nukreipti dalyvauti Ankstyvosios intervencijos programoje, kurią 2025 m. sėkmingai baigė 22 asmenys.

3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. (Nauji atvejai)

II tipo cukrinis diabetas – lėtinė liga, kuriai būdingas padidėjęs gliukozės kiekis kraujyje dėl sutrikusio insulino veikimo. Ligos išsivystymui įtakos turi gyvensenos veiksniai, tokie kaip nepakankamas fizinis aktyvumas, nesubalansuota mityba ir antsvoris, taip pat amžius bei paveldimumas. II tipo cukrinio diabeto prevencija ir ankstyvas nustatymas yra svarbūs siekiant išvengti ligos komplikacijų ir išsaugoti geresnę gyventojų gyvenimo kokybę. Naujas atvejis laikomas, jei jis nebuvo registruotas 2 metų laikotarpyje.

2025 m. Lietuvoje II tipo cukriniu diabetu sirgo 166 847 gyventojai iš jų 19 668 registruoti kaip nauji susirgimai. Sergamumo rodiklis siekė 68,1 atvejo 10 000 gyventojų. Alytaus miesto savivaldybė kartu su dar 32 šalies savivaldybėmis pateko į raudonąją zoną, nes II tipo cukriniu diabetu (nauji atvejai) sergamumo rodiklis viršijo Lietuvos vidurkį.

Analizuojant II tipo cukriniu diabetu sergamumo rodiklius savivaldybėse pagal atvejų skaičių, tenkantį 10 000 gyventojų, didžiausias sergamumas 2025 m. nustatytas Zarasų rajono, Varėnos rajono ir Širvintų rajono savivaldybėse (12 pav.) Alytaus miesto savivaldybė pagal šį rodiklį užėmė aštuntą vietą tarp Lietuvos savivaldybių.

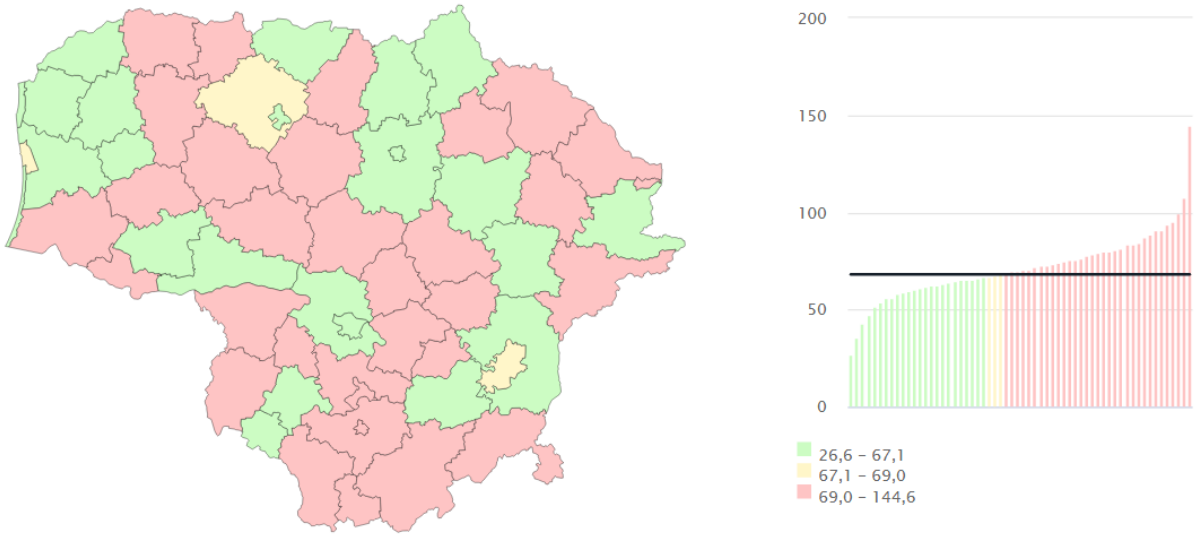

12 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. Lietuvoje 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Alytaus miesto savivaldybėje 2025 m. sergamumo II tipo cukriniu diabetu (E11) rodiklis siekė 89,0 atvejo 10 000 gyventojų. Analizuojant paskutinių penkerių metų duomenis, didžiausia rodiklio reikšmė nustatyta 2024 m. – 91,1 atvejo 10 000 gyventojų (13 pav.).

2025 m. Alytaus miesto savivaldybėje užregistruoti 448 nauji II tipo cukrinio diabeto atvejai: 240 moterų ir 208 vyrų. Vertinant atvejų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, 0–17 metų amžiaus grupėje užregistruoti 2 atvejai, 18–44 metų – 36, 45–64 metų – 165, o 65 metų ir vyresnių gyventojų grupėje – 245 atvejai.

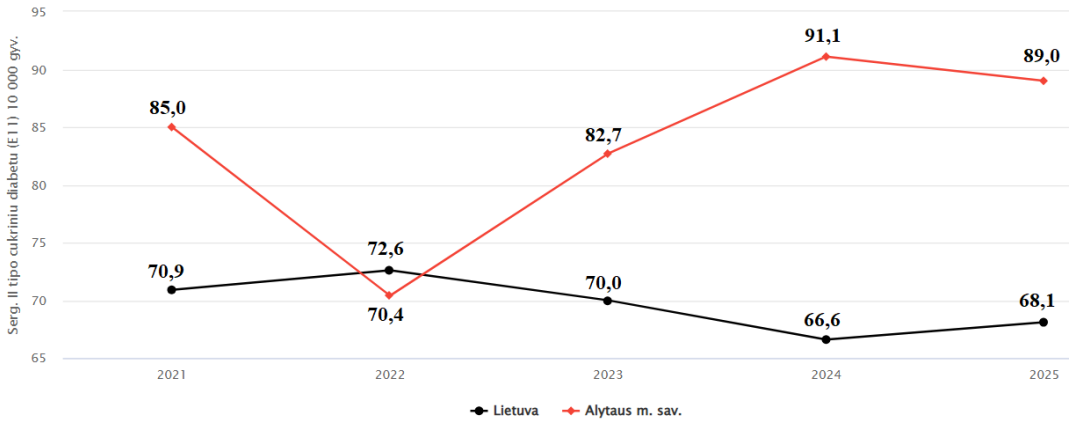

13 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (nauji atvejai) (E11) 10 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2021 – 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Vertinant II tipo cukrinio diabeto situaciją svarbu atsižvelgti ne tik į naujai nustatomų ligos atvejų skaičių, bet ir į bendrą šia liga sergančių gyventojų skaičių. Stebint II tipo cukrinio diabeto (E11) ligotumą Alytaus miesto savivaldybėje 2021 – 2025 m. laikotarpiu, matyti, kad rodiklis didėja ir išlieka didesnis už šalies vidurkį (14 pav.). 2025 m. Alytaus m. savivaldybėje II tipo cukriniu diabetu sirgo 3 812 gyventojų (757,2 atvejo 10 000 gyv.) Vertinat ligotumą pagal lytį, daugiau sirgo moterų (2 125) nei vyrų (1 687).

Vertinant atvejų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, 0–17 metų amžiaus grupėje užregistruoti 3 atvejai, 18–44 metų – 97, 45–64 metų – 1 089, o 65 metų ir vyresnių gyventojų grupėje – 2 623 atvejai.

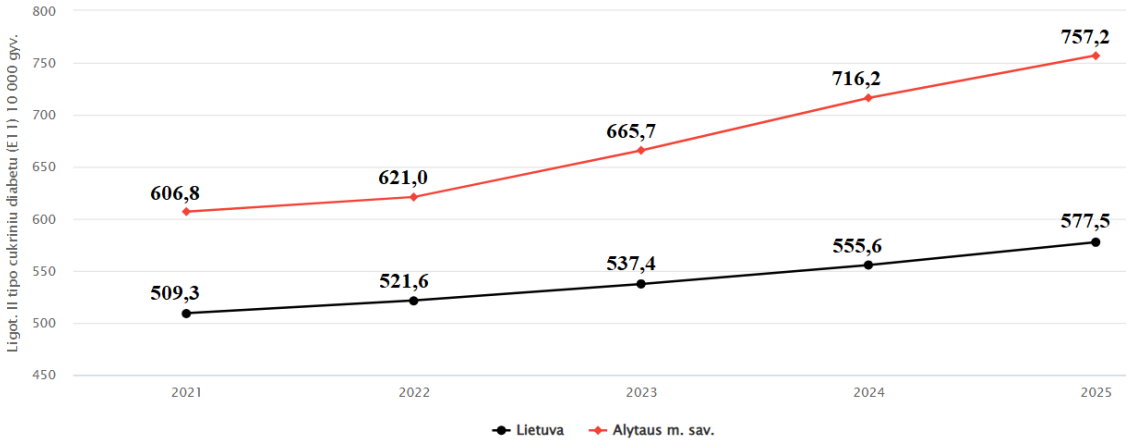

14 pav. Ligotumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2021 – 2025 m.
(Šaltinis: VSS IS)

Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, siekdamas mažinti II tipo cukrinio diabeto riziką ir skatinti sveikatai palankią gyvenseną, organizuoja fizinio aktyvumo užsiėmimus, sveikos mitybos paskaitas bei kitas sveikatos stiprinimo veiklas. Įgyvendinant įvairius projektus bendradarbiaujama su Alytaus miesto ir rajono diabeto klubu „Viltis“, kurio nariams organizuojami fizinio aktyvumo užsiėmimai, diabetu sergantiems asmenims skirtos mitybos paskaitos bei psichikos sveikatos stiprinimo veiklos. Šiomis priemonėmis siekiama ne tik mažinti II tipo cukrinio diabeto rizikos veiksnius, bet ir gerinti jau sergančių asmenų sveikatą bei gyvenimo kokybę.

Taip pat finansuojamos cukrinio diabeto prevencijai skirtos veiklos iš Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos.

IŠVADOS

- Įvertinus 2025 metų savivaldybės rodiklių profilį ir santykį su Lietuvos vidurkiu, stebimas rodiklių gerėjimas. Alytaus miesto savivaldybėje 30 rodiklių reikšmės (63 proc.) lygios ir geresnės už šalies vidurkį. 2024 m. – 28 rodiklių.

- Traumų dėl nukritimų skaičius tarp 65 metų ir vyresnių Alytaus miesto savivaldybės gyventojų rodiklis yra didžiausias 2025 m. ir lenkia Lietuvos vidurkį. Pagal šį rodiklį Alytaus miesto savivaldybė pateko į raudonąją zoną ir užėmė 18 vietą tarp 21 į šią zoną patekusios savivaldybės. Užregistruotas nukritimų skaičius – 189 atvejai iš kurių 133 moterys ir 56 vyrai.

- Mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis Lietuvoje kasmet beveik nekinta. Alytaus miesto savivaldybėje rodiklis sumažėjo, nors išliko didesnis už šalies vidurkį. 2025 m. buvo užregistruota 37 mirties atvejai iš kurių 12 moterų ir 25 vyrai.

- 2025 m. Alytaus miesto savivaldybėje užregistruoti 448 nauji II tipo cukrinio diabeto atvejai: 240 moterų ir 208 vyrų. Rodiklis kas metai išlieka didesnis už šalies vidurkį.

- Apibendrinant sveikatos statistikos rodiklius Alytaus miesto savivaldybėje galima daryti išvadą, jog jie nėra blogi. Alytaus mieste vakcinacijos rodikliai išlieka vieni geriausių Lietuvoje, užtikrinant vaikų apsaugą nuo užkrečiamųjų ligų ir prisidedant prie kolektyvinio imuniteto stiprinimo. Alytaus miesto gyventojai aktyviai dalyvauja valstybės prevencinėse sveikatos programose.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams

- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą viešinant informaciją apie teikiamas sveikatos stiprinimo paslaugas ir konsultacijas.
- Skatinti politikus aktyviai bendradarbiauti su sveikatos specialistais, remiant švietėjiškas iniciatyvas ir visuomenės informavimą, taip prisidedant prie visuomenės sveikatos gerinimo.
- Siekiant mažinti traumų dėl nukritimų skaičių, reikia užtikrinti tinkamą viešųjų erdvių apšvietimą ir nuolatinę pėsčiųjų takų bei laiptų priežiūrą, ypač šaltuoju metų laikotarpiu.
- Skatinti sveikatos priežiūros įstaigas ir visuomenės sveikatos biurą bendradarbiauti, kad vyresnio amžiaus gyventojai būtų nukreipiami į fizinio aktyvumo ir griuvimų prevencijos veiklas.
- Siekiant sumažinti mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklį, svarbu stiprinti prevencines programas, riboti alkoholio prieinamumą ir didinti gyventojų informuotumą apie žalingo vartojimo pasekmes.
- Siekiant sumažinti II tipo cukrinio diabeto riziką, sudaryti sąlygas visuomenės sveikatos biurui, pirminės sveikatos priežiūros įstaigoms ir kitų sektorių atstovams bendradarbiauti vykdant diabeto prevenciją.

Specialistams

- Raginti gyventojus reguliariai tikrintis profilaktiškai ir dalyvauti valstybės finansuojamuose prevencinėse programose, siekiant padidinti ankstyvą ligų diagnostiką.
- Užtikrinti, kad kuo daugiau vaikų atliktų kasmetinius sveikatos profilaktinius patikrinimus.
- Organizuoti tęstines fizinio aktyvumo veiklas, padedančias 65 metų ir vyresniems gyventojams gerinti pusiausvyrą ir koordinaciją.
- Rengti ir skleisti aiškią, lengvai suprantamą informaciją apie griuvimų rizikos veiksnius, saugų elgesį ir gyvenamosios aplinkos pritaikymą.
- Vykdyti prevencinę ankstyvosios intervencijos programą 12 – 18 metų asmenims, kurie dar nėra priklausomi ir turi eksperimentavimo su psichoaktyviosiomis medžiagomis ar nereguliaraus vartojimo patirtį.
- Siekti, kad gyventojai pakeistų požiūrį į alkoholio vartojimą ir aktyviai įsitrauktų į sveikesnio gyvenimo būdo formavimą.
- Aktyviau vykdyti sveikatos stiprinimo programą, skirtą širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto prevencijai, ir skatinti gyventojus joje dalyvauti.
- Organizuoti praktines sveikos mitybos ir fizinio aktyvumo veiklas, padėti gyventojams geriau suprasti diabeto rizikos veiksnius ir jų mažinimo galimybes.